

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Кафедра туризму

Тема лекції № 5.

Розвиток туризму в Новий час

з дисципліни
“Історія туризму”
для студентів IV курсу факультету туризму
спеціальності “Туризм”

Програму розробив:
к.е.н, доцент Беднарська О.Р.
Викладач Четирбук О.Р.

Затверджено на засіданні
кафедри туризму
Протокол №____
від _____ 2015 р.

Зав. кафедрою, професор _____ І.М.Волошин

Львів-2015

План

1. Особливості подорожей і відкриттів XVII-XVIII століть
2. Подорожі голандських мореплавців: Віллем Баренц, Віллем Янсзон, Абель Тасман. Діяльність Ост-Індської компанії
3. Географічні відкриття і колоніальні завоювання Англії
4. Розвиток туризму в Європі XVII-XVIII століть

Література

1. Історія екскурсійної діяльності в Україні: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В.К.Федорченко, О.М.Костюкова, Т.А. Дьорова, М.М.Олексійко. - К.: Кондор, 2004. - 166 с.
2. Федорченко В.К., Дьорова Т.А. Історія туризму в Україні: Навч. посіб. / Передм. В.А.Смоля. - К.: Вища шк., 2002. - 195 с.
3. Федорченко В.К. Туризм на порозі ХХІ века // Гостиничный бизнес. - 2000. - №1. - С.6-11.
4. Федорченко В.К. Екскурсійна діяльність в історії шкільництва (початок ХХ ст.). - К.: Рідна школа, 2003. - №7. - С.50-52.
5. З історії вітчизняного туризму: Зб. наук.ст. - К.: ФПУ, Інститут туризму, 1997. - 280 с.
6. Квартальнов В.А., Федорченко В.К. Туризм социальный: история и современность. - К.: Вища шк., 1989. - 342 с.
7. Логинов Л.М., Рухлов Ю.В. История развития туристско-экскурсионного дела. - М.: ЦРИБ Турист, 1989. - 77 с.

В сімнадцятому-вісімнадцятому столітті Іспанію і Португалію поступово відтіснили на периферію в галузі дослідження і відкриття нових територій. Провідними державами у цих пріоритетних ділянках світової політики і економіки стали Голандія і Англія.

На початку шістнадцятого століття Нідерланди входили в іспанську імперію. Але, формально будучи колонією, вони досить динамічно розвивалися. Про ефективність економіки Нідерландів говорить той факт, що загальна сума податків, що перераховувалася ними в скарбницю Іспанії, складала 2 млн золотих дукатів, а загальна сума податків, включаючи усі інші заморські території (і американські), - 5 млн.

Буржуазно-демократична революція, що розпочалася в 1566 р., проходила у формі війни за незалежність. Кровопротитна боротьба з Іспанією тривала довгі

роки. Лише в 1648 р. Іспанія назавжди визнала незалежність об'єднаних провінцій, котрі стали називатися Голандією, за назвою найбільшої з них.

Революція дала можливість Голандії вже в сімнадцятому столітті стати на шлях індустріального розвитку. Яскравого розвитку набули голандські мануфактури. Великий торговий флот Голандії робив її посередником у світовій торгівлі. Це й же флот сприяв і стиранню білих плям на карті світу. Голандія була центром банківської справи і стала посередником в міжнародній торгівлі між Китаєм, Молуккськими островами і Індонезією з одного боку, і Персією, Аравією і Східною Африкою з іншого. Парадоксально, але вона здійснювала також посередницькі торгові операції між Китаєм і Японією.

З сімнадцятого століття голандські кораблі обслуговували більшу частину світової колоніальної торгівлі. Амстердамський банк, заснований в 1609 р., майже століття був єдиним у Європі. До кінця сімнадцятого століття Голандія стає найбільшою і наймогутнішою колоніальною державою у світі.

В сімнадцятому столітті саме в Голандії створили найвідоміші картографічні твори, що узагальнили результати Великих географічних відкриттів. Найкращі на той час карти і глобуси, а дещо пізніше - атласи, часто строго засекречені, друкувались в Амстердамі і Лейдені.

Вже наприкінці шістнадцятого століття уряд Об'єднаних північних провінцій (так офіційно називалась у той час Голандія) показує свій глобалістський підхід до міжнародної торгівлі. Середземне море - мати комерції, як його називали у Середньовіччі, - Балтійське і Північне моря стають затісними для них.

Крім того, голандців не задовольняв і розподіл світу між Іспанією і Португалією. І уряд призначає премію тому, хто пройде північно-східним шляхом по морях Північного льодовитого океану, і, обігнувши Азію з півночі, досягне Китаю.

Амстердамські купці з цією метою в 1596 р. споряджають два кораблі, штурманом на одному з них був Віллем Баренц (приблизно 1550 - 1597 рр.). Авторитет Баренца був дуже високим, саме до нього зверталися з усіма запитаннями в складних ситуаціях. У результаті цієї експедиції не відкрили північно-східний

прохід, але зробили багато значних географічних відкриттів, наприклад, острів Медвежий, який так назвали тому, що на ньому моряки вбили першого побаченого ними білого ведмедя, і Шпіцберген - гори з гострими вершинами, правда, моряками він сприймався як частина Гренландії. Мореплавці дійшли до Нової Землі, де і відбулась перша зимівля європейців.

Розповідь про цю зимівлю дійшла до нас через збережені щоденники одного з учасників цього походу, який виконував обов'язки лікаря і цирюльника, де Фера. На Новій Землі зимувала команда тільки одного з кораблів, другий корабель під керівництвом капітана Яна де Рійпа через небажання погоджувати маршрут повернув до берегів Норвегії, а потім повернувся в Голандію.

Весною, коли почав танути лід, корабель Баренца не лише віднесло до берега, але й вияснилося, що його обшивка у кількох місцях проломлена льодом. Моряки стали правити рятувальні шлюпки, в яких вони і здійснили плавання по арктичному морю.

Досягнувши нарешті узбережжя, голандці в поселенні Кола отримали допомогу від гостинних руських і дізналися, що неподалік перебуває корабель з Голандії. Це був корабель Рійпа, посланий на пошуки зимувальників. На цьому кораблі моряки повернулися додому. Але Віллем Баренц, чиім іменем назвуть це арктичне море, помер у дорозі. Майже через триста років місце зимівлі команди Баренца, яке пощадив час, віднайде капітан норвезької звіробійної шхуни.

Жахи зимівлі, хвороби і смерть частини екіпажу, втрата корабля призводить практичних голандців до думки відмовитися від пошуків північно-східного шляху. А ось плавання локального значення - до узбережжя Нової Землі - кілька разів були здійснені, але великого практичного значення вони не мали.

В більшій мірі голандців цікавив пошук нових південних шляхів. Порутгальці, досліджуючи Малайські острови, відкрили Нову Гвінею і навіть нанесли на карту обриси північних берегів Австралії. Відомості про ці відкриття, через зрозумілі причини, вони заскрити. Займаючись шпигунством на користь власної держави, голандські моряки, що перебували на службі в Іспанії і Португалії, копіювали карти і документи про торгівлю зі Східною Азією.

Наприкінці шістнадцятого століття світ побачила праця Яна Гюйгена ван Лінсготена, не випадково названа *Itinerario* - путівник, де він докладно описує країни, народи і товари східних держав, а також висловлює думку, що іспанці і португальці не є у стані довго утримувати монополію на торгівлю з Ост-Індією. Голандська Ост-Індська компанія справді починає активно витіснити португальців з багатих прянощами островів.

Ідея про Південний материк, який мав би врівноважити сушу північної півкулі, існувала ще з часів Ренесансу. Вперше на географічні карти його нанесли в 1570 р. Це зробили у збірнику карт, названому Театр світу Абрахама Ортелія, що складався з 53 карт. Ідея виявилася плідною, її підтримав знаменитий фламандський картограф Меркатор (Герард ван Кремер), що зробив перший атлас.

Перші неповні відомості про Південну землю голандці отримали від португальських моряків в шістнадцятому столітті. Вірогідно, саме португальці були першовідкривачами Австралії. Залишки експедиції португальців, які можна було датувати межею шістнадцятого - сімнадцятого століття, були знайдені на початку дев'ятнадцятого століття на австралійському узбережжі.

Створена в 1602 р. голандська Ост-Індійська компанія швидко стала одним з провідних торгових агентів на світовому ринку. Її факторії і володіння розташовувались починаючи від мису Доброї Надії, далі на Яві, Суматрі, Борнео і аж до Молуккських островів. Вона субсидювала і морські експедиції, що дозволяли відкрити більш вигідні шляхи до східних ринків.

В 1606 р. голандцем Віллемом Янсзоном був відкритий новий материк, який він назвав Новою Голандією, який лише в дев'ятнадцятому столітті стали називати Австралією - Південною Землею. Австралія не випадково називалась Новою Голандією, бо саме голандці в сімнадцятому столітті дослідили і її узбережжя, і навколишні моря. Але Віллем Янсзон відкрив лише західний беріг півострова Кейп-Йорк. І ще довго голандці, та і весь світ, вважатимуть, що Нова Голандія є лише одним з гігантських півостровів Південного материка. Антарктида і Австралія, таким чином, об'єднались в єдине ціле.

В 1611 р. Х.Браувер знайшов найбільш вдалий шлях від мису Доброї Надії до Яви. Йдучи таким шляхом в 1616 р., Дік Хартог на шляху до Яви відкрив ділянку західного австралійського берега. У цій експедиції перебував офіцер Віктор Вікторша, котрий не лише картографував узбережжя, але й зробив прекрасні акварелі з видами островів Трістан да Кунья, Святого Павла, Амстердама і західного австралійського берега.

Впродовж 1618-1622 рр. голандськими моряками була досліджена більша частина західного побережжя. А в 1627 р. Ф.Тейсон і П.Нейтс почали вивчення і південного узбережжя Нової Голандії.

На початку 40-х років сімнадцятого століття генерал-губернатор Голандської Індії вирішив з'ясувати, чи є Австралія частиною Південного материка і чи з'єднана вона з Новою Гвінеєю.

Для вирішення цього завдання, а також для пошуку нової дороги з Яви в Європу запросили молодого капітана Абеля Тасмана (1603-1659 рр.). В Абеля Тасмана, не дивлячись на молодість, було за плечима багато морських походів, в яких він зарекомендував себе як прекрасний командир. Він обійшов острови Малайського архіпелагу, повернувся в Голандію і знову вирушив на Яву. Тут Тасман взяв участь в 1639 р. в експедиції у північну частину Тихого океану. Ця експедиція, яка мала знайти якісь міфічні острови, які на іспанських картах називали Багаті на золото, не виправдала очікувань. Але проте досягла Курильських островів і докладно обслідувала японське узбережжя.

Перед тим як відправити Тасмана в експедицію до Зейдландту і західної частини Тихого океану, його познайомили з результатами усіх попередніх плавань у тому напрямі. Тасману виділили два кораблі: велике вантажне судно Зехайн і невеликий бойовий корабель Хемскерк. Екіпаж складався зі 100 чоловік.

Оцінюючи результати даної експедиції, можна погодитися з думкою видатного спеціаліста в галузі історичної географії Дж.Бейкера, який назвав це плавання Абеля Тасмана прекрасною невдачею. Завеликий радіус австралійського кільця призвів до того, що Австралія, Тасманія і Нова Гвінея поинилися всередині

нього. Але тим не менше ця експедиція була однією з найважливіших в сімнадцятому столітті.

Під час цього плавання була відкрита Вандіменова земля (Тасманія), Нова Зеландія, а також архіпелаги Тонга і Фіджі. Крім того, був відкритий новий морський шлях з Індійського океану в Тихий в зоні стійких західних вітрів сорокових широт: між Австралією і Антарктидою. Ці відкриття були оцінені заслужено лише Джеймсом Куком через більше ніж століття. Абель Тасман, сам того не знаючи, довів, що Австралія є самостійним материком.

В 1644 р. Абеля Тасмана знову призначили командувачем флотилії, що складалась з трьох кораблів. Їх головним завданням було вивчення берегів Зейдландту. У результаті цього плавання ним було пройдено і вивчено північно-західне узбережжя Австралії, у результаті чого зникли багато білих плям. Західний австралійський беріг отримав на картах свої реальні обриси.

Але флотилії, що споряджалися на гроші Ост-Індійської компанії, не приносили очікуваних результатів. Тасман обслідував переважно пусті береги пустих земель, замість того щоб доставляти золото і прянощі з своїх експедицій. Крім того, компанією були захоплені такі великі багаті території на Сході, що головним її завданням ставало не так захоплення нових територій, як контроль вже захоплених.

Але голандці намагалися не допустити конкуренції на цих територіях. Тому вони вирішили заморозити подальші пошуки в південних морях, спрямовані на віднайдення Зейдландту.

Голандці тим часом прагнули проникнути і закріпитися і в Північній Америці. Взимку 1613 - 1614 рр. відбулась вимушена зимівля (через пожежу на кораблі) екіпажу судна, що займався скупкою шкір тварин, під командуванням Адріана Блока. Зимувальники збудували чотири хатинки у тому місці, де сьогодні проходить знаменитий нью-йоркський Бродвей.

В 1624 р. Пітером Мінейтом була здійснена одна з найбільш фантастичних угод в історії людства. Він за 60 гульденів, що тоді відповідало 24 доларам, викупив в індіанців острів Манхеттен. Причому розплатився він навіть не грішми, а різними

виробами зі шкіри, ножами, стрічками, металічними виробами. А через рік сюди прибули перші селяни з Голандії. Колонія швидко набула інтернаціонального характеру. Один з пасторів-місіонерів у щоденнику на 1643 р. відзначав, що тут говорили на 18 мовах.

Голандські поселенці здійснювали комерційні угоди в конторах, розташованих на Ваал-страат, вулиці, що отримала назву від захисної стіни - Ваала - спорудженої між гирлами річок Гудзон і Іст-Рівер. Сьогодні це відома Волл-стріт, де розташовані найбільші фінансові установи. Але під тиском англійців ці американські володіння голандці залишили в 1644 р.

Як компенсацію підприємливі голандці засновують факторію Ост-Індійської компанії на мисі Доброї Надії. Її назвали Капською, за назвою закладеного тут міста Каапстад (місто на мисі). Зараз він називається Кейптаун. Колонізація півдня Африки реально розпочалася з 1657 р. Колоністів стали називати бурами, так у метрополії називали селян.

Подорожі голандців, що мали різну причину, у результаті призвели не лише до видатних наукових відкриттів, але і до створення гігантської колоніальної імперії. Лише володіння в Індонезії, завоювання яких розпочалося в шістнадцятому столітті, перевищували територію власне Голандії в 60 разів. І навіть наприкінці вісімнадцятого століття, коли найпотужнішою стає англійська імперія, на одного голандця припадало 23 мешканця колонії, а в англійців було лише 10.

Досягнення культурного характеру, що були наслідком подорожей, також були достатньо значними. Лише те, що голандці познайомили Європу з чаєм в 1610 р., а також і з кавою в 1616 р., про багато свідчить. Але вони ж були монополістами (з 1640 по 1701 р.) в работоргівлі, почавши поставляти рабів в Америку з 1619 р. Неможливо оминати і питання каперства. Тільки з 1623 по 1636 р. капери Вест-Індійської компанії захопили 547 суден (в основному іспанських і португальських), і їх дохід від цих операцій складав приблизно 40 мільйонів гульденів.

Після Голандії на дорогу нових географічних відкриттів і колоніальних завоювань ступила Англія.

Ще під час правління королеви Єлизавети першої (1558-1603 рр.) англійські торговці в середині шістнадцятого століття почали шукати як нові землі (об'єкти для колонізації), так і нові ринки. Зокрема, їх цікавила можливість північно-східного проходу: наявність морського шляху з Атлантичного океану в Тихий вздовж узбережжя Північного льодовитого океану. Таким чином вони хотіли проникнути до берегів Східної Азії, проникнути в Китай і Індію.

Лондонські купці з ініціативи Себастьяна Кабота в 1548 р. організовують торговельно-розвідувальну компанію і споряджають три кораблі для вирішення цієї проблеми. Начальником експедиції призначили хороброго дворянина знатного походження Хью Віллоубі, а головним розпорядником став Річард Ченслер. В експедиції брали участь 11 купців і 105 членів екіпажу.

Флотилія вийшла з гирла Темзи у травні 1553 р. Через непогоду корабель, що керувався Ченслером, віднесло в бік від двох інших. І їх шлях в подальшому проходив незалежно один від одного. В серпні англійські кораблі підійшли до південно-західного берега Нової Землі, який вони сприйняли як невідомі землі і названий Землею Віллоубі.

Після пошкодження одного з кораблів, експедиція змушена була вийти у відкритий океан і повернути на захід, а пізніше на південь. Англійці таким чином дісталися дельти ручки Варзіна на Мурманському узбережжі, де і залишилися зимувати. Мешканці Туманного Альбіону через складність і небезпеку маршруту на деякий час залишили думки про можливість пробитися через арктичні моря східним шляхом в Китай.

Але в 1607 р. Генрі Гудзон виходить в плавання на пошуки дороги в Китай і Індію також арктичним шляхом. Йдучи вздовж східного узбережжя Гренландії, він зіштовхнувся з непрохідними льодовими полями, був змушений повернути на схід і, слідуючи цьому курсу, вийшов до островів Ньюланд (Шпіцберген). Повернувшись в Англію, він сприяв розвитку англійського китобійного промисла поблизу берегів цих островів.

Друга експедиція Гудзона також направлена на пошуки північно-східного проходу, виявилася невдалою. Він в багато чому повторив шлях Баренца і змушений

був повернути назад. Перейшовши на службу в голандську Ост-Індійську компанію, він змінив і напрямок своїх пошуків морського шляху в Азію. Він вирішує відкрити північно-західний прохід. В 1609 р. Гудзон досяг американського берега. Він починає з індіанцями мінову торгівлю, відзначає і наявність багато тріски в прибережних водах. Але його дорога пролягла на північ вздовж узбережжя. Зайшовши в одну з бухт, він піднімається вгору по Великій північній ріці (тепер р.Гудзон), але переконується, що це не зовсім дорога у Китай. На зворотньому шляху його корабель захопили англійці, а Гудзона звинуватили в антипатріотичній поведінці. Він розкався у цьому і перейшов на службу в іншу Ост-Індську компанію, але тепер в англійську.

В 1610 р. Генрі Гудзон відправляється у свою останню, четверту експедицію. Обігнувши з заходу південне закінчення Гренландії, судно увійшло у протоку, що отримала назву Гудзонова. Обійшовши півострів Унгава, корабель починає рухатися на південь. В затоці Джеймса судно оточили льодовики і його викинуло на беріг. Моряки змушені були залишитися тут зимувати.

Влітку 1611 р. розпочалось зворотнє плавання. Але команда, що висловлювала незадоволення командуванням Гудзона практично від початку плавання, висадила його з сином і ще з кількома лояльними до нього членами екіпажу у шлюпку і залишила на розсуд долі в затоці, який також пізніше назвали його ім'ям.

Англійців звичайно цікавили і південні моря. Один з найвідоміших авантюристів сімнадцятого століття Вільям Дампір, змінивши за життя кілька професій, від китобоя до звичайного пірата, і подолавши океани від Північної Атлантики до східних окраїн Індійського океану, опублікував в 1697 р. книгу, названу Плавання навколо світу. Ця книга принесла йому світову відомість. Її переклали на усі основні мови і вона стала справжнім бестселером вісімнадцятого століття. Крім чисто побутових і етнографічних замальовок життя аборигенів далеких і екзотичних країн, автор помістив у книгу розділ Роздуми про пасати, бризи, шторми, пори року, припливах і течіях жаркого поясу всього світу.

За свої наукові дослідження, якими зацікавилось адміралтейство, Дампір, колишній пірат, був прийнятий в Дондонську королівську спільноту.

В 1699 р. організували експедицію під командуванням Вільяма Дампіра (1652-1715 рр.), під час якої зокрема дослідили північно-західне узбережжя Австралії. Про цю подорож він розповів в черговій книзі Подорожі в Нову Голандію, крім того він перший доставив у Європу зразки австралійської флори, поклавши початок дослідженням і рослинного світу цього континенту. Він також став засновником орнітологічних досліджень в Австралії, докладно описавши місцевих птахів.

Дампір відомий і тим, що отримавши каперське посвідчення певний час займався піратством у Тихому океані. На одному з безлюдних островів за невідому провину він висадив на берег вітрильного майстра Александра Селкірка, чиє перебування там було покладено Деніелем Дефо в основу знаменитого роману Робінзон Крузо.

Королівські Ост-Індські компанії Англії і Франції все більш притягувало південне море, яке було ними не досліджене. Крім того, з античних часів існували припущення, що на півдні для рівноваги мав би існувати гігантський материк - Південна Земля (Terra Australis). Картографи навіть наносили його на карти.

В 1766 р. англійське адміралтейство направило в Тихий океан експедицію під командуванням Семуела Волліса, якій секретними документами наказувалось відшукати Південний материк і відповідно включити його до складу Британської імперії. Два кораблі цієї невеликої флотилії, пройшовши Магеланову протоку, вирішили плисти далі роздільно через різні мореходні і швидкісні можливості суден.

Корабель Волліса через зустріч з льодами не зміг пробитися до Південного материка і змушений був повернути на північний захід. Цей маршрут виявився надзвичайно вдалим з точки зору відкриттів. Судно потрапило в центральну частину архіпелагу Туамоту, і це давало можливість відкрити там аж п'ять крупних островів. Був ним відкритий і острів Таїті, оголошений Воллісом колоніальними володіннями Англії. Крім того, ними були відкриті деякі острови з групи Самоа і Маршалові. Мореплавець також віднайшов кілька атолів.

Філіп Картер, що командував одним з двох кораблів, що входили в експедицію Волліса, відкрив ряд поодиноких островів у Тихому океані: Піткерт,

Ванікоро, Манаобу і т.і., вияснив, що Нова Британія складається з двох островів. Таким чином Філіп Картер зробив певний вклад у відкриття островів Тихого океану.

Імена Волліса, Байрона, Картера прославили англійську корону низкою географічних відкриттів, розширивши межі її імперії.

Отже, в сімнадцятому - вісімнадцятому столітті вже існували певні як місцеві, так міжнародні маршрути, за якими курсували значні маси людей. Важко припустити, що всі вони керувались лише прагненням наживи і не відвідували курортів чи не знайомились з історичними пам'ятками тих держав, де вони вели торгівлю.

Деякі торговці були друзями гуманістів, окремі з них були прекрасними латиністами, добре писали і знали усі зоть трохи відомі літературні твори того часу. Сини європейських (зокрема англійських) торговців, які мали б займатися ремеслом неогоціанта, дуже часто проходили стажування у Смірні, де їх опікував англійський консул. З Німеччини їхали в італійські міста, наприклад, у Венецію для того щоб вивчати подвійну бухгалтерію.

Крім того, для крупномасштабної міжконтинентальної торгівлі були потрібні готелі і постійні подвір'я, де купці могли б жити у безпеці під час переїздів чи ярмарків, котрі були незвично популярними в Європі у той час. Саме тому торгівля сприяла становленню туризму, розвиваючи готельне господарство. Цілі квартали, які виділяли в східних містах для іноземних купців, послужили праобразом Німецьких подвір'їв у Європі.

Більш докладного аналізу вимагає проблема, пов'язана з ярмарками. Вони були не лише місцем торгівлі, але й місцем народних розваг.

На італійських ярмарках, таких як у Прато (передмістя Флоренції) чи в Карпантро, в переддень приходили музиканти, які на наступний день поблизу всіх міських воріт зустрічали людей, що йшли на ярмарок, звуками бравурної музики. Беззупинно дзвонили церковні дзвони. Ввечері влаштовували феєрверки і ілюмінацію, нічні факельну ходу. На площах свою майстерність демонстрували канатоходці, жонглери, фокусники, бродячі музиканти і співаки. Усі постійні двори були битком набиті відвідувачами.

На сен-жерменському ярмарку у Франції почали влаштовувати театралізовані вистави уже на початку шістнадцятого століття. Саме звідси поширився такий театральний жарн як водевіль. Італійська комедія розквітла саме на ярмарках.

Найрізноманітніші костюмовані проходи паради можна було зустріти і на вулицях міст. Вони були звичним явищем і в Німеччині, і у Франції, і в Голандії. Ярмарки завжди відвідували короновані особи, що вражали величчю і красою свого вбрання. Це було частиною загальнонародного видовища.

Розваги і світські заходи були характерними частинами будь-якого ярмарку. У Венеції ярмарок Вознесення, що тривав два тижні, був театралізованим і ритуалізованим дійством. Саме у цей час відбувалось дійство заручин дожа з морем. Побачити це видовище приходили більше ста тисяч чоловік. В Болоньї кожен рік під час проведення ярмарку будували гігантські театральні декорації, причому кожен рік - різні.

Ярмарки були достатньо поширеними в Індії і відігравали помітну роль у торгівлі багатьох ісламських держав, але їх було дуже мало в Китаї. Особливість індійських ярмарків полягала у тому, що у представників різних конфесій були різні ярмарки. Індуїсти влаштовували ярмарок в Хардварі і Бенарісі, мусульмани у Пенджабі, а сікхи в Амрітсарі. І так же ж як і у Європі ярмарок перетворювали на всенародне свято. В Марокко було багато місцевих святинь, куди прагнули потрапити паломники. Саме вони і влаштовували ярмарки. Мекку можна розглядати як один з найбільших ярмарків ісламу. Ярмарки таким чином можна розглядати як туристичні об'єкти.

У період Нового часу триває розвиток лікувального туризму. Тоді і виникла новинка - морські курорти. Після того як була доведена користь і розрекламована польза морської води для здоров'я англійським лікарем Річардом Расселом у середині вісімнадцятого століття, аристократія Європи починає освоювати південне узбережжя Англії, Лазуровий берег Франції, реанімуються і деякі курортні місцевості вздовж узбережжя Апенінського півострова.

Але бум, пов'язаний з морськими курортами, виникає всюди і мода на їх відвідання переважно з'являється тоді, коли ці місця для лікування вже відвідали

короновані особи. Так було у Великобританії, коли після перебування принца Вельського у Брайтоні з'явилися десятки курортних містечок поблизу нього. Коли Наполеон третій пройшов курс лікування в Біаріці, це місце на десятиліття перетворилося на туристську мекку. У Росії модними курортами стала Ялта і весь Крим після того, як Лівадія стала літньою резиденцією царської родини.

Але лікування на водах, і не лише морських (Баден-Баден, Карлсбад, Віші) було зайняттям для аристократів. Відпочиваючи на популярних європейських лікувальних курортах, людина ніби приєднувалася до еліти, ставала її частиною.

З другої половини вісімнадцятого століття з'являється мода на лікування і взагалі відпочинок на водах. Для розважання аристократів в курортні місцевості приїжджали кращі театральні і музичні колективи.

Також з другої половини вісімнадцятого століття все більше молодих англійців завершують свою освіту і вступають у життя, подорожуючи по Європі. І тому що Британська імперія у той час була найбагатшою державою у світі, це мало вплив і на туризм. Багато авторів наприкінці вісімнадцятого століття називають англійців нацією мандрівників.

Але поступово більшою популярністю для відпочинку і для підняття освітнього цензу, зокрема вивчення французької мови, стає користуватися Швейцарія. Цьому сприяла і Велика французька революція (1789 р.). Ті ж туристи, які хотіли здійснити культурно-пізнавальну подорож, традиційно вирушали в Італію.

В сімнадцятому - вісімнадцятому століттях масштаб подорожей збільшується. Звичайними стають кругосвітні подорожі. Сотні суден щорічно долають акваторії Тихого, Атлантичного і Індійського океанів.

Міжнародна торгівля вдосконалюється, а діяльність торговельних компаній охоплює усе більші території. В епоху Просвітництва все частіше стали організовувати наукові експедиції, розпочинається планомірне вивчення материків. При цьому не втрачають своїх клієнтів паломницький і лікувальний туризм. В останньому виділяється новий напрямок - морські курорти.